

Electroconvulsive therapy

About your rights

Електро-конвулзивна терапија

О вашим правима

Serbian

Кратак преглед

Уколико ваш психијатар препоручи да добијате електро-конвулзивне терапије (ЕСТ), ви ћете:

- добити информације у вези ове врсте терапије и моћи ћете да питате питања у вези ње
- имати права да одбијете ЕСТ, уколико сте способни да дате разумну сагласност у вези ове врсте лечења
- имати права да добијете лекарски и правни савет у вези ЕСТ-а
- имати права да тражите мишљење другог психијатра у вези ЕСТ-а
- имати права да вас заступа пријатељ, члан породице или правно лице
- моћи да се жалите на ваш третман
- имате права на основу *Повеље о људским правима и одговорностима*.

Можете да замолите члана здравственог тима, пријатеља, адвоката, заступника или посетиоца из друштвене заједнице да вам помогне да то урадите, или да се обратите једној од организација наведених на крају ове брошуре.

Електро-конвулзивна терапија

О вашим правима

Ову књижицу су вам дали, јер ваш доктор или психијатар препоручује да примите дозу ЕСТ-а. У њој се налазе информације у вези лечења, ваша права и овлашћења која су штампана у Закону о менталном здрављу из 1986.год.

Ваш психијатар или неко од чланова тима који вас лечи ће с вама попричати о овим информацијама, правима и овлашћењима и одговориће на ваша питања.

Ове информације морају бити објашњене на језику или на начин који је вама разумљив. Ова књижица је преведена на пуно језика. Неког из тима који вас лечи можете да замолите да вам каже да ли је штампана на вашем језику.

Садржај

ЕСТ: ваша права и овлашћења	2
ЕСТ: информације у вези третмана	3
Жалбе	5
Важни контакти	6

Телефонска информативна служба

Можете да слушате снимљене информације у вези електро-конвулзивне терапије на разним језицима, тако што ћете назвати телефонску информативну службу.

Бројеви телефона се налазе на крају ове књижице.

Телефонска веза се може успоставити током 24 сата, седам дана у недељи.

A Victorian
Government
initiative

У Установи за ментално здравље можете да добијете копије Закона о менталном здрављу.

Ако у било ком тренутку будете имали неких питања у вези ових информација или у вези ваших права, обратите се неком за помоћ. Можете да се обратите неком од чланова особља тима који вас лечи, пријатељу, члану породице, правном лицу, саветнику или посетиоцу из друштвене службе.

Повеља о људским правима и одговорностима

Викторијска повеља о људским правима и одговорностима од 2006. промовише и штити одређена људска права. Повеља дефинише заштићена права и захтева од државних установа за душевно здравље да раде у складу са овим правима.

Повеља такође специфично наводи када и на који начин права могу да буду ограничена законом. На пример, на основу Закона о душевном здрављу можете да будете задржани у здравственој служби за душевно здравље ако је то неопходно да се заштите здравље и безбедност вас самих или других особа. Међутим, било каква ограничења ваше слободе и било какво ометање ваших права, приватности, достојанства и самопоштовања мора да се своди на минимум неопходан у датим околностима.

Ако имате било каквих питања о овој повељи и како може да утиче на ваше лечење, обратите се једној од организација наведених на крају ове брошуре.

ЕСТ: ваша права и овлашћења

Ваш психијатар ће са вама да поприча о ЕСТ третману и објасниће вам како он ради и на који начин може да вам помогне с обољењем. Објасниће вам и какве све последице овај третман може да има, алтернативне методе лечења, затражиће да чује и ваше мишљење и одговориће на сва питања која ћете можда да имате.

Док будете разговарали с вашим психијатром, неко може да присуствује том састанку, како би вам дао подршку. Имате права да са вама, као заступник, буде пријатељ, члан породице, правно лице или саветник, пре него што донесете одлуку да се слажете с ЕСТ третманом.

Савет и мишљење другог лекара

Имате права да затражите правни или медицински савет. Такође имате права на мишљење још једног

лекара у вези тога да ли вам је потребан ЕСТ третман. Службеник који води ваш случај или ваш психијатар могу да закажу да вас прегледа неки други психијатар који ради у тој служби за ментално здравље или вам могу помоћи да сами нађете другог психијатра. Ако се будете одлучили на приватног психијатра, можда ћете морати да платите те услуге.

Пристанак на ЕСТ третман

Ако сте у стању да се сложите, ова врста лечења вам се пружа само уз ваш пристанак. Значи, ако сте добили информације у вези лечења и разумете га, ваше је право да одбијете ЕСТ третман.

Пристанак на лечење

Под разумним пристанком на лечење се сматра ваш пристанак на ЕСТ третман, пошто вам је објашњено:

- шта се све ради током ЕСТ третмана
- какве су користи, непријатности и ризици ове врсте третмана
- какве све алтернативне терапије постоје
- све што сте имали да питате у вези ЕСТ-а и пошто сте разумели све одговоре
- да ли особа која препоручује ЕСТ или лекар који ће да вас лечи овом врстом терапије има било какве финансијске везе с овом службом, болницом или клиником где се врши овај третман
- каква права имате и све остало што вам следи.

Пре него што одлучите да ли ћете да прихватите ЕСТ терапију, важно је да добијете све потребне информације. Ако имате било каквих питања, треба да поразговарате са својим психијатром или да потражите савет од пријатеља, члана породице, правника, саветника или неке од служби које су наведене на крају ове књижице.

Ако се будете сложили на ЕСТ, мораћете да дате писмени пристанак на ову врсту лечења, у коме ће да стоји да сте разумели о чему се ради.

Ваш психијатар ће вам објаснити колико се третмана препоручује. Можете да се сложите на највише шест третмана, а ако ваш лекар буде сматрао да вам је потребно још, мораћете да дате писмену сагласност на сваку куру од по шест третмана.

Повлачење пристанка на ЕСТ третман

Ваше је право да се сложите, а онда, из било каквих разлога, промените мишљење у вези ЕСТ-а. Третмани ће морати да престану, само ће се наставити, ако ваш психијатар сматра да нисте у стању да донесете

разумну одлуку. Ако желите да повучете пристанак, требало би да поразговарате са својим психијатром. Запамтите да можете да имате пријатеља, члана породице, правника или саветника да вам да подршку или да вас заступа.

ЕСТ третман кад нисте у стању да донесете разумну одлуку

Уколико нисте у стању да донесете разумну одлуку у вези ЕСТ-а, ваш психијатар може да да пристанак на лечење ако:

- сматра да је то неопходно;
- ће ваше физичко или ментално стање највероватније да се погорша ако не будете добили ЕСТ третман и
- су узете у обзир све добре и лоше стране ЕСТ-а и добре стране свих осталих врста лечења које су разматране.

Ваш психијатар ће поразговарати с вама у вези ЕСТ-а пре него што третман отпочне. Мораће да се потруде да обавесте особу која вас негује (члана породице, пријатеља или главну одговорну особу за вашу негу и помоћ) или вашег старатеља (ако га имате) у вези препорученог третмана ЕСТ.

Хитни ЕСТ третман

Третман ЕСТ може да се да и без пристанка, уколико је потрешан због природе вашег менталног обољења. Ако до овога буде дошло, ваш ће вам психијатар објаснити због чега је хитна ова врста лечења.

ЕСТ: информације у вези третмана

У овом делу књижице се налазе информације у вези ЕСТ-а.

ЕСТ се већ низ година користи као ефективна врста лечења против неких тежих врста менталних обољења. Истраживања су показала ефективност ове врсте лечења. У задњих неколико година је метод рада ове терапије побољшан, да би се добили бољи резултати, а мање нежељених ефеката. Ваш психијатар ће вам објаснити због чега се за вас препоручује ЕСТ и каква су све корисна лечења на располагању. Важно је да сте добро обавештени о ЕСТ-у. Ако имате неких питања или вас ишта брине у вези ЕСТ-а, обратите се свом психијатру, или било коме из тима који вас лечи.

Шта је то ЕСТ?

ЕСТ је здравствена процедура коју изводи лекар. Особа која се лечи добија општу наркозу и лек за опуштање мишића. Кад ово почне потпуно да делује, онда се мозак те особе стимулише низом кратких, контролираних електричних пулсева, тако што се користе електроде које се ставе на одговарајуће место на глави те особе. Ова врста стимулације изазива једну врсту напада у мозгу који траје и до два минута. Особа која добија ЕСТ третман не осећа болове и тело јој се не грчи, зато што је добила лек за опуштање мишића и општу наркозу. Пробуди се после пет до десет минута, исто као да се буди из наркозе, коју је добила ради мањег хирушког захвата.

ЕСТ се обично састоји од шест до дванаест третмана који се дају три пута недељно током месец дана. Ваш ће вам психијатар објаснити колико третмана сматра да вам је потребно.

Кад се користи ЕСТ?

ЕСТ је добар за већу депресију, манију, неке видове шизофреније и мањи број менталних и неуролошких поремећаја. Може да се користи кад лекови нису били ефективни. Такође се користи код људи који имају пуно нежељених последица од лекова или чије здравствено стање не дозвољава безбедно коришћење лекова. ЕСТ се такође користи и у ситуацијама које су опасне по живот, где лекови не могу довољно брзо да реагују. Изузетно је корисна врста лечења за особе с изузетно тешком депресијом, које имају самоубилачке тенденције.

Одлука о упражњавању ЕСТ-а се заснива на детаљном физичком и психичком оцењивању особе, при чему се узима у обзир болест, колико особа пати, резултати који се очекују и шта се може очекивати уколико особа не добије ову врсту третмана. Ово може да буде третман који ће да спаси живот особи код које постоји велика опасност од самоубиства или код изузетно болесне особе која више не може ни да једе, ни да пије.

Шта се дешава у случају трудноће?

Обавезно морате да кажете доктору ако постоје било какве могућности да сте трудни. Кад се доноси одлука да ли ће трудница да добија ЕСТ третмане, мора да се узме у обзир опасност од других врста лечења, опасност по мајку или плод ако се не подвргну ЕСТ третману и компликације од трудноће које могу да повећају опасност ЕСТ третмана или наркозе.

Да ли ЕСТ може да изазове оштећење мозга?

Не, не постоје никакви докази да ЕСТ може да изазове оштећење мозга ни било какве промене личности.

Шта треба да урадим пре ЕСТ-а?

Не смете да конзумирате никакву храну или течност (укључујући и воду) најмање шест сати пре ЕСТ-а, да би били сигурни да вам је желудац празан. Ово називамо постом. Обавезно обавестите лекарско особље уколико било шта попијете или поједете у овом периоду.

Могу ли и даље да узимам лекове?

Ваш ће вам доктор можда измењати неке од лекова које пијете, јер исти могу да утичу на ефикасност ЕСТ-а. Оног јутра кад се даје ЕСТ можда ће вам дати неке од лекова које узимате да их попијете само уз гутљај воде.

Како се урпажњава ЕСТ?

Пре него што добијете ЕСТ третман, прегледаће вас како би закључили да сте у довољно добром стању за малу наркозу и ЕСТ. Онда ће вас замолити да сачекате у чекаоници, пре неко што вас доведу у салу за третман, где ћете да легнете на кревет с точковима. Онда ће особље да прикључи:

- машиницу за мерење крвног притиска на вашу руку, ногу или оба
- мали апарат за мерење пулса и нивоа кисеоника у крви на један од ваших прстију
- мале лепљиве електроде на ваше чело и иза ушију, да би се бележиле мождане електричне активности током третмана
- маску на нос и уста да вам дају кисеоник. Овим се тело и мозак припремају на додатне активности, које ће се кратко време дешавати током третмана.

Ако историја вашег здравственог стања, преглед и тестови покажу да постоје додатни ризици, можда ће се користити још неке справе.

Бићете под општом наркозом, која ће да траје веома кратко, тако да спавате и ништа не осетите током третмана.

Кроз вену ће вам убризгати наркозу, која ће добро и брзо да делује. Лекар специјализован за наркозу (анестетичар) ће бити присутан и он ће да да наркозу. Такође ће вам дати и лек за опуштање мишића.

Лекар који је специјализован за давање ЕСТ третмана ће вам га дати. На ваш скалп се ставе мале електроде кроз које протиче мерена количина струје која иде у одређени део мозга и изазива напад. Тај напад траје до два минута. Током третмана ће вам анестезиолог давати кисеоник преко маске на лицу и надгледаће откуцаје срца и ниво кисеоника. Лекар и анестетичар ће одмах лечити било какве реакције, уколико се јаве, на ову врсту третмана.

Нећете ништа осећати нити се сећати било чега, јер ћете спавати током процедуре. Неколико минута после третмана наркоза ће да прође и ви ћете да се пробудите. Онда ће да вас пребаце у салу за опоравак, све док се не пробудите, а после на ваше болничко одељење. Ако сте дошли на одељење да током дана добијете ову врсту третмана, може да се деси да проведете у сали за опоравак неколико сати, све док не буду сматрали да сте се добро опоравили и можете да идете кући.

Кад се будете пробудили, осећаћете се поспаном неко време од наркозе и напада. Обично ћете бити спремни да нешто поједете 15-20 минута после третмана.

Који су ризици и добре стране ЕСТ-а?

Ваш психијатар ће вам објаснити које се добре стране ЕСТ-а очекују. Оне ће да зависе од природе и озбиљности вашег обољења, али ће у принципу ЕСТ да поправи вашу могућност размишљања, а емоције ће да доведе у здравије стање.

Код сваке врсте лечења постоје ризици и нежељене последице, чак и када немате никаквих третмана постоје опасности. Опасности и последице ЕСТ-а могу бити:

- Наркоза можете да има неке нежељене последице на вас, као што су главобоља, мучнина и повраћање. Ако ово будете осећали, треба то да поменете особљу, како би вам дали неки лек који ће да помогне.
- Можда ћете добити болове у мишићима као резултат лека који су вам дали за опуштање мишића или мишићне активности коју је изазвао напад.

- Наркоза ће да утиче на ваше расуђивање током прва 24 часа. Током овог периода **не смете да:**
 - возите било какво моторно возило
 - управљате машинама, укључујући кућна апарате
 - доносите важне одлуке или потписујете правне документе
 - пијете алкохолна пића, узимате друге супстанце које утичу на свест или пушите, зато што то може да реагује кад се узима с леком за наркозу.
- Краткотрајно памћење може да се поремети:
 - Одмах после ЕСТ третмана код већине људи долази до збуњености и они се не сећају самог третмана.
 - Током лечења ЕСТ-ом, можда ће вам бити тешко да се сетите ствари које сте недавно научили; ова тешкоћа ће нестајати током дана и недеља после завршетка третмана. Неки људи кажу да су делимично заборавили ствари које су се догодиле током дана, недеља и месеци пре ЕСТ-а. Мада се већина ових ствари обично врати у сећање током дана или месеци после лечења, неки људи кажу да имају дугорочних потешкоћа с овим стварима. ЕСТ највероватније неће утицати на ваше памћење и догађаје из прошлости.
 - Иако се неки од детља из периода кад сте примали ЕСТ третмане неће вратити, ваше опште памћење ће бити боље током недеља и месеци после лечења.
 - Ваши лекари знају за могућност губљења памћења и преписаће неке методе лечења које ће бити најбоље за вас и који ће најмање утицати на ваше памћење.
- Неке друге нежељене последице су мање уобичајене и веома ретке:
 - Постоји мање уобичајени ризик од здравствених компликација, као што су нередовно лупање срца и нередовни ритам. Може да дође до привременог повећања крвног притиска и рада срца, а после тога успорени рад срца.
 - Као и са сваком општом наркозом постоји веома

мала опасност од смрти, али с модерним ЕСТ третманом и кратким наркозама, овај ризик је изузетно мали. Срчани удар, шлог и повреде везане за грчење мишића су такође, јако ретке. Справе за поновно оживљавање и процедуре које се предузимају у хитним случајевима су на располагању, ако би дошло до потребе за њима.

Да ли ће ми бити потребно додатно лечење?

Иако ваше обољење буде лечено с курсом ЕСТ третмана, обољење може да се врати кад лечење буде завршено. Да би се ово спречило, ваш ће лекар с вама да поприча у вези даљег лечења које ће вам можда бити потребно по завршетку ЕСТ-а, као што су:

- лекови
- одржавање ЕСТ-а
- психотерапија.

Жалбе

Према вама треба да се понашају с поштовањем и морате бити заштићени од злоупотребљавања током лечења ЕСТ-ом. Можете да се жалите, ако будете незадовољни било којим делом лечења или неге. За почетак је добро почети од службеника који води ваш случај, главне медицинске сестре или неког другог члана тима који вас лечи или од службеника за жалбе или консултанта за потрошачка питања у болници или од директора за психијатрију у установи за ментално здравље.

Можете да упутите жалбу директно Начелнику здравствених услуга на телефон 8601 5200 или главном психијатру на 1300 767 299.

Ако вам је поредна помоћ приликом улагања жалбе, можете да замолите некога у кога имате поверења за помоћ. То би могао да буде неко од чланова тима који вас лечи, пријатељ, члан породице, правник или посетилац из заједнице.

Важни контакти

Организације којима можете да се обратите за помоћ и за додатне информације наводе се доле.

- **Посетиоци из заједнице (Community visitors)** су особе које посећују установу за душевно здравље бар једном месечно да испитају адекватност услуга и просторија за лечење и негу пацијената, да испитују жалбе и дају извештај о својим налазима.
5th Floor, 436 Lonsdale Street, Melbourne 3000
Телефон: 9603 9500
Бесплатан позив: 1300 309 337
- **Правни центар за душевно здравље (Mental Health Legal Centre)** је независна правна служба која је специјализована за правна питања везана за душевно здравље. Овај центар можда може да вам обезбеди заступника када Комисија за преиспитивање одлука о душевном здрављу саслушава предмете или да вам да савете за друга правна питања.
9th Floor, 10–16 Queen Street, Melbourne 3000
Телефон: 9629 4422
Бесплатан позив: 1800 555 887
- **Викторијска служба за правну помоћ (Victoria Legal Aid)** пружа бесплатне правне савете о низу питања. Ова служба такође пружа правну помоћ ако немате средстава да платите адвоката и може да помогне са правним заступањем при саслушању предмета пред Комисијом за преиспитивање одлука о душевном здрављу.
350 Queen Street, Melbourne 3000
Телефон: 9269 0234
Бесплатан позив: 1800 677 402
- **Јавни заступник (Public Advocate)** помаже, саветује и залаже се за особе које имају озбиљне жалбе на услуге и лечење примљено у установама за душевно здравље и службама за особе са инвалидностима.
5th Floor, 436 Lonsdale Street, Melbourne 3000
Телефон: 9603 9500
Бесплатан позив: 1300 309 337
- **Викторијско веће за једнаке могућности и људска права (Victorian Equal Opportunity and Human Rights Commission)** помаже људима да решавају жалбе везане за дискриминацију, има посебну улогу у вези *Повеље о људским правима* и одговорностима и може да даје савете о тој повељи. Услуге спадају телефонска информативна служба и поверљива, бесплатна и независна услуга решавања жалби.

Level 3, 380 Lonsdale Street, Melbourne 3000

Телефон: 9281 7100

Бесплатан позив: 1800 13 41 42

Веб страница:

www.humanrightscommission.vic.gov.au

- **Главни психијатар (Chief Psychiatrist)** је виши службеник Министарства за друштвене услуге који је наименован на основу Закона о душевном здрављу, и има посебне одговорности у односу на особе које примају услуге од установа за душевно здравље. У ово улази право да испита жалбе и остале ствари и да предузме одговарајуће мере, као и да надгледа коришћење ЕСТ-а у Викторији.
50 Lonsdale Street, Melbourne 3000
Телефон: 9096 7571
Бесплатан позив: 1300 767 299
 - **Начелник за здравствене службе (Health Services Commissioner)** је независан службеник који врши истрагу и помаже у решавању жалби корисника здравствених услуга, укључујући услуге установа за душевно здравље. Начелник може да помогне пацијентима да добију на увид своје здравствене информације.
30th Floor, 570 Bourke Street, Melbourne 3000
Телефон: 8601 5200
Бесплатан позив: 1800 136 066
 - **Омбудсмен (Ombudsman)** испитује жалбе о државним службама.
3rd Floor, 459 Collins Street, Melbourne 3000
Телефон: 9613 6222
Бесплатан позив: 1800 806 314
 - **Комисија за преиспитивање одлука о душевном здрављу (Mental Health Review Board)** је независан трибунал који разматра жалбе недобровољних пацијената, пацијената са налогом за ограничено недобровољно лечење и пацијената под обезбеђењем који желе да буду ослобођени статуса недобровољних пацијената. Комисија такође аутоматски преиспитује одлуке везане за ове пацијенте.
Level 30, Marland House,
570 Bourke Street, Melbourne 3000
Телефон: 8601 5270
Бесплатан позив: 1800 242 703
Факс: 8601 5299
Имејл: mhrb@mhrb.vic.gov.au
Вебсајт: www.mhrb.vic.gov.au
- Можете да се распитате код особе која води ваш случај или било ког члана лекарског тима о другим локалним организацијама и групама за подршку које могу да вам помогну.

Одштампане брошуре из серије 'О вашим правима':

- Недобровољни пацијенти (*Involuntary patients*)
- Налози за ограничено недобровољно лечење (*Restricted involuntary treatment orders*)
- Пацијенти под обезбеђењем (*Security patients*)
- Судски пацијенти (*Forensic patients*)
- Електро-конвулзивна терапија (*Electroconvulsive therapy*)
- Главно не-психијатријско лечење (*Major non-psychiatric treatment*)
- Налози за надзор особа које нису под притвором (*Non-custodial supervision orders*)

Друге брошуре из серије 'О вашим правима':

- Судски (налог за притвор и привремено располагање) пацијенти (*Forensic (remand and interim disposition order) patients*)
- Текуће лечење (клаузула 12А – 12Д) недобровољних пацијената (*Continuing treatment (section 12A-12D) involuntary patients*)
- Налози за процену здравља и дијагнозу, налози за процену и лечење (*Assessment orders and diagnosis, assessment and treatment orders*)
- Психохирургија (*Psychosurgery*)

Ове и друге брошуре су на располагању у издању са крупно штампаним словима на интернету на www.health.vic.gov.au/mentalhealth

Неке од ових брошура су такође на располагању на другим језицима.

Телефонска линија за информације

Ако позовете телефонску информативну линију, можете да чујете снимљене информације о електроконвулзивној терапији на пуно различитих језика.

Ове телефонске линије раде 24 часа дневно, седам дана у недељи.

енглески	9679 9838
арапски	9679 9825
камбоџијански	9679 9826
кантонски	9679 9827
хрватски	9679 9828
грчки	9679 9829
италијански	9679 9830
македонски	9679 9831
мандарински	9679 9837
српски	9679 9834
сомалијски	9679 9832
шпански	9679 9833
турски	9679 9835
вијетнамски	9679 9836

Издао Одсек за душевно здравље и дроге, Министарство за друштвене услуге Владе Викторије, Мелбурн, Викторија, Аустралија.

© Ауторска права задржава Држава Викторија, Министарство за друштвене услуге, 2008.

Ова публикација може да се репродукује делимично или у целини ако се призна ауторско право.

септембар 2008.год. (080519)

Одобрила Влада Викторије, Melbourne.

Да ли вам је ова брошура потребна у другачијем издању?

Ако вам је ова брошура потребна у другачијем издању, треба да разговарате са особом која води ваш случај или било којим чланом здравственог тима који вас лечи.

State Government

Department of

Human Services